

УДК 378.147]-044.247 (4)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-3-42>**Олена СЕРГІЙЧУК,***orcid.org/0000-0002-2008-1122**кандидатка історичних наук, доцентка,
доцентка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(Переяслав, Київська область, Україна) serghichukolena@gmail.com***Лариса ТКАЧЕНКО,***orcid.org/0000-0001-6972-6350**кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(Переяслав, Київська область, Україна) larisa_tkachenko_80@ukr.net***Олена ХМЕЛЬНИЦЬКА,***orcid.org/0000-0002-0644-6201**кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(Переяслав, Київська область, Україна) hmelnitskaolena@gmail.com*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті визначено теоретично-методологічні засади практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції. Уточнено поняття «професійна підготовка», «компетентність». Проведений теоретико-методологічний аналіз дозволив розглянути її змістові характеристики з позиції таких науково-методологічних підходів, як: міждисциплінарний підхід, що враховує вивчення комплексу суміжних дисциплін та професійно-зорієнтованих дисциплін з використанням інтегрованих технологій; системний підхід, що передбачає комплексне вивчення напрямків професійної освіти на всіх етапах освітнього процесу; особистісно-орієнтований підхід, що передбачає становлення особистісної змістової наповненості майбутнього фахівця; аксіологічний підхід, що визначає ціннісно-орієнтаційне спрямування змісту, форм і методів професійної освіти; культурологічний підхід, що передбачає антропологічну концепцію; інтегративний, що окреслює поєднання науково-обґрунтованого і цілісного аналізу професійної системи освіти; акмеологічний підхід, що передбачає усвідомлення необхідності досягнення акме, формування педагогічної майстерності, професіоналізму; діяльнісний підхід, що визначає організацію освітнього процесу; компетентнісний підхід, що передбачає формування базових компетентностей; синергетичний підхід, що визначає самоорганізацію майбутнього фахівця професійної освіти.

Визначено і охарактеризовано принципи, що можуть використані в практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти, а саме: принцип комплексності, принцип структурної функціональності, принцип фундаменталізації, принцип соціокультурної детермінації, принцип єдності суспільного й особистісно-професійного взаємозв'язку теоретичного знання з практикою, принцип антропологічної спрямованості, принцип рефлексивної креативності.

Таким чином, визначення теоретично-методологічних засад практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції дає підстави стверджувати, що система вищої школи України є гарантом духовного й матеріального буття українського народу, забезпечує формування національного характеру, а також здійснює інтеграцію до світової спільноти.

Ключові слова: методологічний підхід, принципи, майбутні фахівці, професійна освіта, євроінтеграція.

Olena SERHICHUK,

orcid.org/0000-0002-2008-1122

PhD in Historical, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School

University of Hryhorii Skovoroda in Pereiaslav

(Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine) serghichukolena@gmail.com

Larisa TKACHENKO,

orcid.org/0000-0001-6972-6350

PhD in Philological, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School

University of Hryhorii Skovoroda in Pereiaslav

(Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine) larisa_tkachenko_80@ukr.net

Olena KHMELNYTSKA,

orcid.org/0000-0002-0644-6201

PhD in Pedagogy, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School

University of Hryhorii Skovoroda in Pereiaslav

(Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine) hmelnitskaolena@gmail.com

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF PRACTICAL TRAINING OF FUTURE VOCATIONAL EDUCATION SPECIALISTS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The article defines the theoretical and methodological principles of practical training of future vocational education specialists in the conditions of European integration. The concepts of “professional training” and “competence” have been clarified. The conducted theoretical and methodological analysis made it possible to consider its content characteristics from the standpoint of such scientific and methodological approaches as: an interdisciplinary approach that takes into account the study of a complex of related disciplines and professionally oriented disciplines using integrated technologies; a systematic approach that involves comprehensive study of the areas of professional education at all stages of the educational process; a person-oriented approach, which involves the development of the personal content of the future specialist; axiological approach, which determines the value-oriented orientation of the content, forms and methods of professional education; cultural approach, which involves anthropological concept; integrative, outlining a combination of scientifically based and holistic analysis of the professional education system; acmeological approach, which assumes awareness of the need to achieve acme, formation of pedagogical skill, professionalism; activity approach that determines organization educational process; competence approach, which involves formation of basic competencies; a synergistic approach that determines the self-organization of the future professional education specialist.

The principles that can be used in the practical training of future vocational education specialists are defined and characterized, namely: the principle of complexity, the principle of structural functionality, the principle of fundamentalization, the principle of socio-cultural determination, the principle of the unity of social and personal-professional interconnection of theoretical knowledge with practice, the principle of anthropological orientation, the principle of reflexive creativity.

Thus, the determination of the theoretical and methodological foundations of the practical training of future specialists in professional education in the conditions of European integration gives grounds for asserting that the higher education system of Ukraine is a guarantor of the spiritual and material existence of the Ukrainian people, ensures the formation of national character, and also carries out integration to the world community.

Key words: *methodological approach, principles, future specialists, professional education, European integration.*

Постановка проблеми. Євроінтеграція вищої освіти України обумовлена сучасними світовими та національними соціокультурними процесами, які характеризуються умовами ринкової економіки, розвитком інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, модернізацією освітнього простору. Особливої актуальності в умовах військового стану в нашій країні набуває практична підготовка майбутніх фахівців професійної

освіти, що передбачає теоретико-методологічну базу функціонування освітньої галузі.

Незважаючи на значну кількість робіт українських та зарубіжних дослідників, вивчення практичного досвіду педагогів та програмно-методичного забезпечення практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти дали змогу виявити деякі проблеми в умовах Євроінтеграції.

Недостатня теоретична і методична розробка означеного питання передбачає об'єктивні суперечності: між складною ситуацією у країні, зростаючими сучасними вимогами до професіоналізму фахівця та рівнем готовності майбутнього фахівця професійної освіти; потребою практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти та недостатньо розробленим теоретико-методологічним супроводом цього процесу; традиційним навчально-методичним інструментарієм розвитку особистості майбутнього фахівця та необхідністю його модернізації з урахуванням інноваційних педагогічних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх фахівців розглянуті в працях вітчизняних науковців: В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, В. Кремень, Л. Москальова, Л. Хомич, С. Хоружій та ін. Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів мають місце у низці досліджень Н. Бібік, В. Бондаря, М. Євтуха, Н. Ничкало, О. Пометун, О. Савченко, С. Сисоевої, І. Соколової та ін. Питання професійної компетентності вивчається багатьма українськими науковцями, зокрема К. Кабріль, О. Олексюк, О. Отич, Т. Пляченко, А. Растригіною, Р. Савченко, О. Щолоковою та іншими. Зміст педагогічної освіти висвітлюють в психолого-педагогічних дослідженнях А. Олексюк, С. Гончаренко, І. Зязюн, І. Підласий та ін. Теоретико-методологічні засади інноваційних процесів в аспекті соціокультурних проблем освіти досліджують Г. Васянович, П. Вебер, І. Дичківська, А. Капська, В. Раєвський, В. Огнев'юк, М. Подимов, М. Поташник, А. Пригожин, К. Роджерс, П. Саух, О. Сухомлинська, Ф. Юсупов, Н. Якса та ін. Однак, деякі аспекти теоретично-методологічних засад у практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції залишаються не дослідженими, що й визначає актуальність нашої наукової розвідки.

Актуальність дослідження передбачає **мету статті** – здійснити теоретико-методологічний аналіз практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

1. Простежити науково-методичні джерела щодо понять «професійна підготовка», «компетентність» майбутніх фахівців професійної освіти;

2. Визначити і охарактеризувати науково-методологічні підходи до практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції.

3. Виокремити основні принципи до практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Євроінтеграція України актуалізує проблему практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти. У державних законодавчих документах («Біла книга національної освіти України» (2009); Закони України «Про вищу освіту» (2014) та «Про освіту» (2017), Концепція «Нова українська школа» (2018) провідна роль належить професійно підготовленому, компетентному педагогу. Змістова наповненість документів державного й локального рівнів закладають концептуальні та теоретичні основи практичної підготовки фахівців професійної освіти, під час якої політика вимагає реформування системи освіти, а саме: практичної підготовки майбутніх фахівців до впровадження в освітній процес нових технологій, методів, підходів, принципів, спрямованих на вдосконалення професійної освіти кваліфікованих фахівців відповідного напрямку.

Загальновідомо, що науковий аналіз будь-якого явища або процесу починається із визначення методологічних засад дослідження. С. Гончаренко визначає методологію як загальну систему теоретичних знань, які виконують роль провідних принципів наукового пізнання, шляхів і засобів реалізації наукового дослідження (Гончаренко, 2012: 88). Теоретико-методологічна основа дослідження складається за наступними рівнями:

– загальнонауковий, світоглядний (філософські знання, які є філософською основою дослідження);

– загальнонаукова методологія;

– конкретно-наукова методологія, сукупність методів, методик і процедур, які застосовуються в конкретній галузі знань (Гончаренко, 2012: 88).

В наш час багато науковців приділяють увагу доцільності та необхідності професійної підготовки майбутніх фахівців. Особливу цінність з огляду на порушену проблему мають філософські та наукознавчі праці, які закладають теоретико-методологічне підґрунтя дослідження щодо практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти.

Досліджуючи питання теоретично-методологічних засад у практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти вважаємо доречним конкретизувати загальне поняття «професійна підготовка», яке тлумачиться як «здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» або «сукупність спеціальних знань, умінь і практичних навичок, якостей,

інших компетентностей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії» (Закон України «Про вищу освіту», 2014: 1).

Науковці презентують поняття «професійна підготовка» як систему цінностей, де кожна професія має свою сукупність цінностей, специфічних для кожного виду діяльності; психологи – як засіб зростання індивідуального потенціалу особистості, розвитку її резервних сил, пізнавальної та творчої активності завдяки оволодінню загальнонауковими та професійними компетентностями, знаннями, вміннями та навичками; соціологи – як професійне покликання, професійний обов'язок; педагоги – як складну, цілісну, багатосторонню динамічну систему, яка функціонує відповідно до мети, завдань і принципів підготовки фахівців (Годлевська, 2015: 78).

С. Сисоєва та І. Соколова розглядають професійну підготовку майбутнього фахівця як «неперервний і керований процес набуття особистістю суб'єктивного досвіду професійної діяльності, що дає змогу системно та цілісно сприймати дійсність і діяти на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій, закладених у сучасних освітніх концепціях неперервності, гуманізації освіти і професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах для формування професійної компетентності особистості та успішної праці з урахуванням сучасних вимог ринку праці» (Сисоєва, Соколова, 2010: 133). Н. Ничкало стверджує, що «професійна підготовка фахівців є орієнтованою на особистісний розвиток і творчу самореалізацію кожного громадянина України, на формування поколінь, які навчаються впродовж життя, розвивають цінності громадянського суспільства, сприяють консолідації української нації та її інтеграції в європейський та світовий простір» (Ничкало, 2014: 12). К. Годлевська розглядає поняття «професійної підготовки» як «полісемантичний процес» і пропонує вивчати його з різних точок зору (Годлевська, 2015: 3). Н. Колесник характеризує «професійну підготовку» як процес професійного розвитку фахівця, що забезпечує набуття базових знань, умінь, навичок, практичного досвіду, норм поведінки, які вможливають успішність роботи з певної професії (Професійна педагогічна освіта..., 2003: 42).

Досліджуючи професійну підготовку майбутніх фахівців В. Семиченко окреслює в наступних аспектах, а саме:

– навчання, що передбачає освітній процес формування готовності до виконання майбутніх завдань;

– готовність, що передбачає наявність компетенції, знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання сукупності певних завдань. В результаті твердження, науковець доводить, що професійна підготовка майбутнього фахівця охоплює процесуальний та результативний компоненти (Семиченко, 2007).

З огляду на вищезазначене констатуємо, що практична підготовка майбутнього фахівця професійної освіти забезпечує не тільки її успішність та ефективність, але й можливості подальшого вдосконалення.

Важливе значення у практичній підготовці майбутнього фахівця відіграє наявність професійних компетентностей.

Розглянемо трактування поняття «компетентність». Так, О. Овчарук висвітлює поняття «компетентність» як «комплекс знань, навичок і вмінь, що дає змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення стандартів у професійній галузі або певній діяльності» (Овчарук, 2004: 63). І. Гушлевська стверджує, що поняття «компетентність» – це сукупність знань, навичок та ставлень, необхідних для здійснення ефективно професійної діяльності, або виконання певних функцій, що забезпечують досягнення нею певних стандартів у галузі професії, вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності (Гушлевська, 2004: 22). Н. Бібік розглядає компетентність в освіті як «інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері» (Бібік, 2004: 48).

Таким чином, ретроспективний аналіз науково-методичної літератури надає можливість стверджувати, що практична підготовка майбутнього фахівця професійної освіти повинна здійснюватися на основі «гнучкої моделі завдяки поєднанню прагматизму і позитивізму з екзистенціальною феноменологічною філософією. Життєздатна теорія неперервності професійної освіти мусить поєднати індивідуальні й соціальні виміри людського життя, осягнення розумом наслідків і визнання важливості ризику для саморозвитку людини» (Безперервна професійна освіта..., 2011: 3).

Досліджуючи проблему теоретико-методологічних засад практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти вважаємо звернутися до використання в освітньому процесі сучасних наукових підходів.

Останнім часом українськими науковцями досліджено і апробовано науково-методологічні підходи до побудови концептуальних засад професійної освіти, яка в умовах євроінтеграції реалізовувала суспільне замовлення та найбільшою мірою відповідала матеріальним та духовним потребам нашого часу та використовувала інноваційні досягнення науки, що спрямовані на формування гармонійної, творчої особистості. Тому, в практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти пропонуємо використання науково-методологічних підходів, а саме: міждисциплінарний підхід, системний підхід, особистісно-орієнтований підхід, аксіологічний підхід, культурологічний підхід, інтегративний підхід, акмеологічний підхід, діяльнісний підхід, компетентнісний підхід, синергетичний підхід.

Теоретико-методологічні основи *міждисциплінарного підходу* досліджують такі науковці як: В. Кремень, В. Огнев'юк, Л. Загвойська, І. Матяш, О. Афанасьєва, Є. Вишнякова та інші. Міждисциплінарний підхід у практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти передбачає впровадження різних дисциплін, який здійснює синергетичний ефект. Тобто міждисциплінарний підхід пов'язаний із вивченням комплексу суміжних дисциплін і професійно-зорієнтованими дисциплінами з використанням інтегрованих технологій.

Базове методологічне підґрунтя в практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції має використання *системного підходу*. Розробкою системного підходу в галузі педагогічних технологій займалися західні науковці: Р. Андертон, Дж. Майлсон, М. Нейл, Н. Сільверн, С. Фагел, А. Холлтайн та інші. Вітчизняний дослідник В. Фрицок тлумачить системний підхід як загальнонаукову методологічну концепцію, яка забезпечує діалектичну єдність взаємозв'язку мети і завдань діяльності, структури і змісту, методів і форм здійснення; урахування особливостей організації виконання накреслених завдань, взаємодію планування з іншими функціями управління (Сисоєва, Соколова: 2010: 44). В. Семиченко розглядає впровадження системного підходу в освітній процес професійно-педагогічної підготовки студентів як «системне утворення, що забезпечує самореалізацію майбутнього фахівця в процесі вирішення професійних завдань та яке може бути подане у вигляді сукупності певних підсистем, а також саме може бути підсистемою більш складної системи» (Семиченко, 2007). Науковець стверджує, що провідною ознакою системного підходу в

практичну підготовку майбутніх фахівців професійної освіти є:

- наявність певної структури, що передбачає її побудову і внутрішню організацію, впорядкованість, цілісну єдність;
- складу, що передбачає множину, комплекс елементів, що утворюють ціле (Семиченко, 2003: 27).

Отже, впровадження системного підходу в практичну підготовку майбутніх фахівців забезпечує: комплексне вивчення напрямків професійної освіти на всіх етапах навчання; системність змісту професійної підготовки, за допомогою якої кожна навчальна дисципліна є частиною логічної системи; розуміння того, що практична підготовка є системною характеристикою з визначеними структурними компонентами, яка формується за допомогою відповідної технології в освітньому середовищі вищої школи.

Практична підготовка майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах передбачає наявність сформованої ціннісної основи сприйняття професійної освіти. Теоретико-методологічні засади *аксіологічного підходу* та особливості його реалізації для закладів вищої освіти досліджують науковці: В. Андрущенко, Р. Арцишевський, М. Бурда, Т. Бутківська, Н. Вірченко, В. Галузинський, С. Гончаренко, С. Клепко, І. Козловська, В. Лозова, Ю. Мальований, В. Молодиченко, М. Попович, С. Раков, О. Савченко, О. Сухомлинська, Н. Ткачова та інші. Аксіологічний підхід, орієнтований на людину як найвищу цінність, відображає гуманістичну його спрямованість. Цей підхід орієнтує майбутніх фахівців на стійку позитивну мотивацію до професійної освіти, джерелом якої є система загальнолюдських цінностей. Аксіологічний підхід дозволяє розкрити значення та наявність особистісних цінностей майбутнього фахівця як стрижня його особи. Таким чином, впровадження аксіологічного підходу в практичну підготовку майбутніх фахівців обумовлює ціннісно-орієнтаційне спрямування змісту, форм і методів професійної освіти.

В практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти використовуємо *культурологічний підхід*, який розглядається науковцями: Н. Карповою, В. Марєєвою, Г. Падалкою, К. Щипанкіною та іншими. Означений підхід уможливорює феномен культури як стрижневу основу для розуміння і пояснення людини, її свідомості і життєдіяльності. Впровадження культурологічного підходу в практичну підготовку майбутніх фахівців професійної освіти розглядаємо як поетапне поширення соціокультурних і професійних знань шляхом орієнтації навчальних техно-

логій на загальнолюдські і національні цінності, використання системи методів, спрямованих на пізнання й розуміння навколишньої картини світу через призму культурологічних понять – духовність, естетичний смак, етичні норми, моральні цінності, культура мовлення тощо. Культурологічний підхід до окреслення практичної підготовки майбутнього фахівця дозволяє представляти цей процес як професійно-особистісне становлення у площині засвоєння загальнокультурного знання і способів його практичного застосування. Тому упровадження означеного підходу в практично-професійну підготовку студентів передбачає антропологічну концепцію, яка дозволяє глибше зрозуміти основні закономірності й тенденції розвитку педагогічного знання, шляхи інтеграції його в сучасну освіту.

Практична підготовка майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції передбачає застосування *інтегративного підходу*. Розроблення теоретико-методологічних основ інтегративного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти досліджували М. Адамко, О. Антонова, Н. Божко, О. Вошук, І. Гузій, А. Коломієць, О. Надутенко, М. Опачко, Н. Подопригора, Ю. Прищупа, З. Хитра та інші. За допомогою означеного підходу впроваджується принцип інтегративності, що досягається шляхом інтеграції складових її елементів та характеризує явище як систему, цілісність. Інтегративний підхід забезпечує освітній процес у поєднанні різноманітних напрямів професійної підготовки. Інтеграція дисциплін теоретичного, практичного, педагогічного, методичного блоків та інноваційних спеціальних курсів має вплив на розвиток мислення майбутніх фахівців, формує здатність до цілісного системного бачення навчального матеріалу, вміння аналізувати, порівнювати й узагальнювати. Отже, інтегративний підхід розуміємо як комплекс різноманітних освітніх процесів, що складає основу науково-обґрунтованого і цілісного аналізу системи практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти – педагогічного явища з певною структурою і наявністю взаємозв'язків між компонентами, які охоплюють інтеграційні процеси європейського освітнього простору.

Особистісно-орієнтований підхід досліджується такими науковцями, як: Г. Балл, І. Бех, Г. Васянович, О. Дубасенюк, І. Кон, Г. Костюк, Г. Падалка, С. Сисоєва та іншими. У контексті національної освіти, на думку Г. Падалки, актуальним є «особистісно-орієнтований підхід, суть якого полягає у забезпеченні інтересів розвитку

окремої особистості як члена громадянського суспільства України формування і розвиток відповідальності й прогнозування, розуміння та проектування ситуаційних колізій, генерування мислення, самостійної стратегії діяльності, орієнтованої на розвиток педагогічного потенціалу майбутнього фахівця» (Падалка, 2004, 17). Упровадження особистісно-орієнтованого підходу в практичну підготовку майбутнього фахівця професійної освіти забезпечує і відображає становлення особистісної змістової наповненості майбутнього фахівця, яка формується на основі взаємодії глибинного пізнання навколишнього світу та самого себе. У результаті оцінювального процесу відбувається індивідуальний розвиток психологічних властивостей майбутнього фахівця, що забезпечують певний якісний рівень професійної підготовки, сприяє реалізації функцій самоконтролю особистості. Особистісно-орієнтований підхід в практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти в умовах євроінтеграції передбачає:

– формування особистості студента як активного суб'єкта навчального процесу в різних видах навчальної діяльності;

– застосування інноваційних технологій в індивідуальному змісті освітнього процесу, що спрямовані на розвиток професійного світогляду майбутніх фахівців;

Акмеологічний підхід представлено працями таких дослідників як: А. Деркач, О. Дубасенюк, А.Козир, С. Кузікова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, Л. Рибалко, Р. Цокур та ін. Впровадження акмеологічного підходу в практичну підготовку майбутніх фахівців професійної освіти конкретизує морально-духовне виховання особистості студента, що формує її духовний світ. На думку Медведовської Т. «акмеологічний підхід передбачає самостійне вдосконалення професійної майстерності в освітньому просторі» (Медведовська, 2014: 29–31). Реалізація акмеологічного підходу зумовлюється професійною педагогічною діяльністю, що сприяє осмисленню та оцінюванню власного рівня професійних знань, вмінь, навичок. Використання означеного підходу в практичній підготовці майбутніх фахівців сприятиме усвідомленню необхідності досягнення акме, формування педагогічної майстерності, професіоналізму.

Впровадження *діяльнісного підходу* (Л. Виготський, Н. Дюшєєва, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.) в практичну підготовку майбутніх фахівців професійної освіти доводить, що професійна освіта неможлива існувати поза діяльністю. У контексті нашого дослідження діяльнісний під-

хід застосовується через організацію освітнього процесу, який передбачає активну діяльність майбутніх фахівців:

- до формування професійних знань, вмінь;
- до планування етапів професійної освіти;
- до виконання завдань професійної освіти;
- до аналізування та оцінювання результатів успішності професійної освіти.

Діяльнісний підхід у практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти дає нам підстави констатувати, що підґрунтям має стати не стільки опанування освітніх програм, скільки розвиток процесів мислення та професійної педагогічної діяльності, тобто прийомів та методів інтелектуально-рефлексивного характеру.

Компетентнісний підхід розглядається вітчизняними науковцями: І. Бех, В. Луговий, О. Пометун, Л. Хоружа та інші. Означений підхід активно застосовується в європейській системі освіти і зараз задекларований в Концепції нової української школи як реалізація цілей Болонського процесу. Впроваджуючи компетентнісний підхід у практичну підготовку майбутніх фахівців професійної освітній процес набуває спрямованості:

- формування ключових і предметних компетенцій особистості студента;
- формування базової компетентності, основою якої є готовність до професійної освіти;
- формування практичного досвіду застосування професійних знань під час проходження практики;
- вміння прийняття рішень щодо застосування знань для вирішення практичних завдань.

Сучасною загальнонауковою методологією визнаний *синергетичний підхід* і розглядається таким науковцями як: О. Вознюк, О. Іонова, О. Князева, С. Курдюмов, В. Кремень та інші. Роль синергетичного підходу полягає у ствердженні людиною себе як особистості, в її внутрішньому зростанні, самоорганізації, що можливо за умови демократичної системи соціального управління – джерела творчості. В. Кремень зазначає: «Синергетика відкриває інші горизонти розвитку особистості в культурологічному, соціальному і освітньому плані. Синергетика як умова пізнання складного ставить вимогу радикальної реформи освіти, соціального управління й практичної діяльності» (Кремень, 2012: 8). Впровадження синергетичного підходу в практичну підготовку майбутніх фахівців характеризує освітнє середовище професійної освіти як складний об'єкт.

Отже, за результатами аналізу впровадження основних методологічних підходів в практичну підготовку майбутніх фахівців професійної освіти

в умовах євроінтеграції як системного явища можна стверджувати, що існують стійкі тенденції його еволюції: від особистісно-орієнтованого до компетентісного, діяльнісного; від системного до синергетичного, акмеологічного; від аксіологічного до культурологічного в межах інтегративного.

Реалізація методологічних підходів передбачає технічну та науково-методичне забезпечення освітнього процесу. З огляду на вищезазначене, в практичній підготовці майбутніх фахівців професійної освіти можемо визначити наукові принципи, а саме:

- принцип комплексності, що передбачає комплекс практичної підготовки як цілісної системи з урахуванням професійних чинників, що впливають на формування над предметних умінь; при цьому особлива роль відводиться когнітивним методам, структурному аналізу матеріалу;
- принцип структурної функціональності, що передбачає аналіз структури знання, виявленні функцій його елементів, систематизації знань по спільності функціонального призначення, синтезі правил системного засвоєння й навчанні майбутніх фахівців загальнонауковим засобам формування інтелектуальних умінь;
- принцип фундаменталізації, що передбачає підвищення якості практичної підготовки майбутнього фахівця професійної освіти;
- принцип соціокультурної детермінації, що передбачає формування соціокультурної самосвідомості майбутнього фахівця професійної освіти, його місце і статус у культурному просторі;
- принцип єдності суспільного й особистісно-професійного взаємозв'язку теоретичного знання з практикою, що передбачає поєднання загальнолюдського соціально-педагогічного досвіду та його відображення у свідомості майбутніх фахівців професійної освіти;
- принцип антропологічної спрямованості, що передбачає історичний аспект професійної освіти;
- принцип рефлексивної креативності, що передбачає застосування різних комбінацій поєднання методів – алгоритмічних, евристичних, креативних тощо; залучення майбутніх фахівців до активної самостійної пізнавальної діяльності, спрямованої на отримання фахових компетентностей з подальшою рефлексією й осмисленням професійної освіти.

Таким чином, визначені наукові принципи впливають на змістовий і процесуальний аспекти освітнього процесу, гарантують високу якість практичної підготовки і всебічний розвиток особистісних якостей майбутніх фахівців професійної освіти.

Висновки. Узагальнюючи вищесказане можемо стверджувати, що практична підготовка майбутніх фахівців являє собою сукупність дій, що забезпечують оволодіння професійними та особистісними характеристиками відповідно вимогам професійної освіти в умовах євроінтеграції. Визначення теоретико-методологічної бази практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти дає підстави стверджувати, що сис-

тема вищої школи України є гарантом духовного й матеріального буття українського народу, забезпечує формування національного характеру, а також здійснює інтеграцію до світової спільноти.

Перспективою подальших розвідок може бути дослідження проблем вивчення зарубіжних теоретико-методологічних основ практичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти у закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безперервна професійна освіта в контексті європейської інтеграції: теорія, досвід, прогноз: зб. наук. ст. методологічного семінару (17 березня 2010 р.). За ред. В. Лугового, Н. Ничкало. Київ : Педагогічна думка, 2011. Ч. 2. 168 с.
2. Бібік Н. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики*. Київ: "К.І.С.", 2004. С. 45–50.
3. Годлевська К. Професійна підготовка учителів в Угорщині. *Педагогічні науки: теорія, історія, нові технології*. Вип. 3. 2015. С. 75–82.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності і принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.
5. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С. 22–24.
6. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII URL.: https://kodeksy.com.ua/dictionary/p/profesijna_pidgotovka.htm (дата звернення: 2.07.2023).
7. Кремень В. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення. *Педагогіка і психологія*. 2012. № 2. С. 5–11.
8. Медведовська Т. Впровадження інноваційно-орієнтованого підходу у професійну підготовку фахівців. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2014. Вип. 23. С. 29–31.
9. Ничкало Н. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізації та інтеграційних процесів: монографія. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова. 2014. 125 с.
10. Овчарук О. Результати емпіричних досліджень серед педагогічної громадськості що до перспектив запровадження компетентнісного підходу до вітчизняного змісту освіти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики*. Київ : "К.І.С.", 2004. С. 63.
11. Падалка Г. Пріоритетні напрямки розвитку сучасної мистецької освіти. *Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць*. Нац. пед. ун-т імені М. Драгоманова. Київ, 2004. Вип. 1 (6). С. 15–20.
12. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.
13. Семиченко В. Системно-структурне моделювання об'єктів у психолого-педагогічних дослідженнях. *Післядипломна освіта в Україні*. 2003. Вересень. С. 26–30.
14. Семиченко В. Проблеми і пріоритети професійної підготовки. *Педагогічний дискурс. Зб. наук. праць* 2007. Вип. 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/ (дата звернення: 27.06.2023).
15. Сисоєва С., Соколова І. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження. Наукове видання. Київ : ЕКМО, 2010. 362 с.
16. Фрицюк В. Професійний саморозвиток майбутнього педагога: монографія. Вінниця : ТОВ "Нілан ЛТД", 2016. 364 с.

REFERENCES

1. Bezperervna profesiina osvita v konteksti yevropeiskoi intehratsii: teoriia, dosvid, prohnaz : zb. nauk. st. metodolohichnoho seminaru (17 bereznia 2010 r.) [Continuous professional education in the context of European integration: theory, experience, forecast] za red. V. Luhovoho, N. Nychkalo. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2011. Ch. 2. 168 s. [in Ukrainian].
2. Bibik N. Kompetentnisnyi pidkhd: refleksyvnyi analiz zastosuvannia. *Kompetentnisnyi pidkhd u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektivy: Biblioteka z osviti noi polityky* [Competency approach: reflexive analysis of application. Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. Kyiv: "K.I.S.", 2004. S. 45–50. [in Ukrainian].
3. Hodlevska K. Profesiina pidhotovka uchyiteliv v Uhorshchyni [Competency approach: reflexive analysis of application. Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, novi tekhnolohii*. Vyp. 3. 2015. S. 75–82. [in Ukrainian].
4. Honcharenko S. Pedahohichni zakony, zakonomirnosti i pryntsyipy. Suchasne tлумachennia [Pedagogical laws, regularities and principles. Modern interpretation]. Rivne : Volynski oberehy, 2012. 192 s. [in Ukrainian].
5. Hushlevska I. Poniattia kompetentnosti u vitchyznianii ta zarubizhnii pedahohitsi [The concept of competence in domestic and foreign pedagogy]. *Shliakh osvity*. 2004. № 3. S. 22–24. [in Ukrainian].

6. Закон Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [Law of Ukraine On Higher Education] vid 01.07.2014 № 1556-VII URL: https://kodeksy.com.ua/dictionary/p/profesiina_pidgotovka.htm (data zvernennia: 2.07.2023). (data zvernennia: 2.07.2023). [in Ukrainian].
7. Kremen V. Osvita i suspilstvo v paradyhmi synerhetychnoho myslennia [Education and society in the paradigm of synergistic thinking]. *Pedahohika i psykholohiia*. 2012. № 2. S. 5–11. [in Ukrainian].
8. Medvedovska T. Vprovadzhenia innovatsiino-orientovanoho pidkhodu u profesiinu pidhotovku fakhivtsiv [Implementation of an innovation-oriented approach in the professional training of specialists]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 16. Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky*. 2014. Vyp. 23. S. 29–31. [in Ukrainian].
9. Nychkalo N. Rozvytok profesiinoi osvity v umovakh hlobalizatsii nykh ta intehtratsiinykh protsesiv [Development of professional education in the conditions of globalization and integration processes]: monohrafiia. Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova. 2014. 125 s. [in Ukrainian].
10. Ovcharuk O. Rezultaty empyrychnykh doslidzhen sered pedahohichnoi hromadskosti shcho do perspektyv zaprovadzhenia kompetentnisnogo pidkhodu do vitchyznianoho zmistu osvity [The results of empirical research among the pedagogical community regarding the prospects of introducing a competency-based approach to the domestic content of education]. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: Biblioteka z osvithoi polityky*. Kyiv: "K.I.S.", 2004. S. 63. [in Ukrainian].
11. Padalka H. Priorytetni napriamky rozvytku suchasnoi mystetskoï osvity [Priority directions of development of modern art education]. *Teoriia i metodyka mystetskoï osvity : zb. nauk. prats. Nats. ped. un-t imeni M.Drahomanova*. Kyiv, 2004. Vyp. 1 (6). S. 15–20. [in Ukrainian].
12. Profesiina pedahohichna osvita: innovatsiini tekhnolohii ta metodyky [Professional pedagogical education: innovative technologies and methods]: monohrafiia / za red. O. Dubaseniuk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. 564 s. [in Ukrainian].
13. Semychenko V. Systemno-strukturne modeliuвання ob'ektiv u psykholoho-pedahohichnykh doslidzhenniakh [System-structural modeling of objects in psychological and pedagogical research]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*. 2003. Veresen. S. 26–30. [in Ukrainian].
14. Semychenko V. Problemy i priorytety profesiinoi pidhotovky [Problems and priorities of professional training]. *Pedahohichni dyskurs. Zb. nauk. prats.* 2007. Vyp. 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/ (data zvernennia: 27.06.2023). [in Ukrainian].
15. Sysoieva S., Sokolova I. Problemy neperervnoi profesiinoi osvity: tezaurus naukovoho doslidzhennia [Problems of continuous professional education: thesaurus of scientific research]. *Naukove vydannia*. Kyiv: EKMO, 2010. 362 s. [in Ukrainian].
16. Frytsiuk V. Profesiinyi samorozvytok maibutnoho pedahoha [Professional self-development of the future teacher] : monohrafiia. Vinnytsia : TOV "Nilan LTD", 2016. 364 s. [in Ukrainian].